Ч. 203 (10.880)

Львів, вівторок 14. вересня 1926.

Ryczałtowa opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 15 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Атентат на Мусолінія.

Рим, 12. вересня 1926.

Дня 11. вересня кинув Мусоліні вілю Тертоні, в якій живе літом щоби поїхати до міністерства закордонних справ у палаті Чіджі. Коли переїздив на площу Порто Піо біля памятника „20. вересня", підійшов до його авта молодий чоловік і кинув бомбу. Бомба відскочила від стіни авта й вибухла з великим гуком перед автом. Мусоліні казав шоферові їхати дальше. Наслідком вибуху було ранених 8 прохожих, із них один дуже тяжко. Замітач улиць придержав виконавця атентату. Товпа хотіла злінчувати його. При переслуханні зізнав, що називається Ернето Джованіні, що вчора вернув із закордону та перейшов альпейський кордон без пашпорту. Має вісімнацять літ, працював у Марсилії. Признався, що є анархістом-індивідуалістом. Найшли при ньому ще одну бомбу та револьвер із кулями дум-дум. Догадуються, що Джованіні був у взаєминах із розгалуженою у Франції анархістичною організацією.

В італійськім міністерстві зараз після атентату зявилися представники чужих держав, щоби зложити Мусолініеві бажання, що так щасливо вийшов із атентату.

Бріян прислав із Женеви на руки Мусолінія телеграму з бажаннями з нагоди щасливого вирятування, потім французький шарже д'афер звернувся до шефа кабінету з просьбою висловити премієрові бажання в імени Франції. Рівночасно французький дипльомат запротестував проти статті „Джорнале д'Італія", в якій коментується атентат і висловив надію, що італійський уряд не допустить до введення в блуд громадської думки в Італії, бо хоч виконавець атентату походить із Франції, то таки був італійським горожанином.

З нагоди щасливого вирятування Мусолінія відбулась на Піяца Кольонна величезна маніфестація народу при участи фашистівських кол, союза інвалідів і б. учасників війни. У сторону палати Чіджі, де живе Мусоліні, піднімали одушевлені оклики. Мусоліні в окруженні міністрів появився на бальконі і виголосив таку промову:

Передовсім бажаю, щоб після тої маніфестації не прийшло до нарушення спокою. Ми є на сторожі. Одначе такий нарід, як італійці, задержує супроти всякої можливости холоднокровність. Хочу сказати з отсього балькону кілька слів дуже важних слів, які повинні як слід зрозуміти ці, до кого вони звернені. Треба з цим скінчити. Треба зробити кінець толеруванню винних поза кордонами краю, коли дійсно бажають жити з італійським народом у приязни. Одначе цю приязнь можна фатально нарушити такими інцидентами. Після глибокої надуми я прийшов до переконання, що треба би тут примінити инші засоби, а кажу це вам не в обороні своєї власної шкіри, бо особисто люблю небезпеку, одначе італійський нарід, який працює енергічно, бо праця його є обовязком і привілеєм, його надією і славою, — не може постійно що якийсь час бути непокоєний вчинками цього або того злочинця. І як ми дали собі раду зі системою генеральних страйків, так нині бажаємо зробити кінець атентатам, приноровлюючи цю саму головну кару. Так зробимо менше вигідною всяку акцію, яка намагається наразити на небезпеку істнування самого устрою та нарушити спокій італійського народу.

Промову Мусолінія приняли бурею оплесків, а оркестра відіграла фашистівський гимн „Джованеццу". В усіх італійських містах і кольоніях відбулись великі маніфестації на знак радости з приводу щасливого вирятування Мусолінія.

У звязи з атентатом усі опозиційні часописи та радянську амбасаду пильнує військо. В Медіоляні здемолювали редакцію соціялістичного часопису.

Після приняття Німеччини.

Наради Бріяна зі Штреземаном. — Редукція окупаційних військ у Надренії. — Еспанія зголосила своє виступлення.

Берлін, 12. вересня 1926.

Кореспондент Тел. Унії довідується в Женеві, що за посередництвом Вандервельда і Чемберлена прийшло між Бріяном і Шреземаном до першої виміни думок у справі редукції окупаційних військ в Надренії до 38.000 і повного звільнення з під окупації кількох купелевих місцевостей, як Крайцнах і Найгар. Чемберлен, як кажуть, виявив готовість піддержати німецькі домагання.

Женева, 12. вересня 1926.

Французька делєгація заперечує вістки про вчорашню розмову Бріяна зі Штреземаном. Була це — як каже франц. делєгація — візита виключно куртуазійного характеру. В часі розмови не порушувано нічого зі справ, якими інтересуються обі держави.

Женева, 12. вересня 1926.

Мін. Штреземан виїхав сьогодня до Шамоні. Ходять чутки, що туди поїхали також Бріян і Чемберлен, щоб відбути спільні дипльоматичні наради

Женева 12. вересня 1926.

Нота Еспанії, що нотифікує секретаріятові Ліги Націй виступлення Еспанії з Ліги, подає, що еспанський уряд робить з жалем цей крок, одначе є переконаний, що він не принесе шкоди інтересам Ліги Націй. Одночасно еспанський уряд складає подяку всім заприязненим державам, які дали докази пошани до Еспанії. Ця нота уряду Прімо де Рівери викликала в колах Ліги великий жаль. Тут висказують надію, що в часі дворічного часу, який мусить минути від дня виповідження місця до дня виступлення з Ліги, обставини зміняться так, що Еспанія верне на постійне до Ліги Націй.

Положення в Греції.

Арештують комуністів і монархістів.

Відень, 11. вересня 1926.

Атенська агенція повідомляє, що на думку грецького уряду між монархістами й комуністами істнує якесь порозуміння. Арештовано масу провідників роялістичних і комуністичних, між ними й б. міністра Возітіса і кількох деникарів. В Атенах ходять усюди скріплені поліційно-військові патрулі. В місті спокій.

Страйк шахтярів в Англії.

Льондон, 11. вересня 1926.

Конгрес трейд-юніонів відкинув внесення на закінчення вуглярного страйку. Одночасно конгрес висказався проти вмішування большовиків до внутрішніх справ трейд-юніонів. Власники копалень по присилали на руки канцлера скарбу Черчіля відповіди на його предложення в спр ві ліквідації вуглярного страйку. Відповіди ці — з виїмком одної — відмовні.

Морська битва під Ганкоу.

Льондон, 11. вересня 1926.

„Дейлі Телеграф" подає з Пекіну несправджену досі вістку про морську битву під Ганкоу, у якій взяли нібито участь кораблі французькі, американські й англійські. Антианглійські настрої в Китаю зростають дуже сильно. Торговельна Палата в Кантоні проголосила загострення протианглійського бойкоту. Побоюються нових ексцесів проти чужинців, з окрема проти Англійців.

Радянсько-японський пакт!

Відень, 12. вересня 1926.

Часописи повідомляють із Москви, що Японія приняла предложення уряду СРСР у справі взаїмного гарантійного радянсько-японського пакту.

Катастрофальна буря в Японії.

Льондон 12. вересня 1926.

З Токіо повідомляють, що нагальна буря знищила Чірошіму. Знищених є 20 тисяч забудувань, згинуло около 30 людей, 20 ранених, а про 30 нема вістей.

Дешево обійшлося...

150.000 долярів пішло на місію Кемерера.

Варшава, 12. вересня 1926.

Речинець виїзду проф. Кемерера приспішено і визначено на день 13. ц. м. Кемерер їде тепер до Чіле. Кошти, звязані з його побутом у Польщі, зросли до 150.000 долярів. І як не мав Кемерер деклямувати на кожному кроці про чудову господарку Польщі, коли приняття в його честь пожерли суму 150.000 долярів?

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 415/26. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułów umieszczonych w czasopiśmie „Dilo" Nr. 199 (10.876) z dnia 9. września 1926 pod tytułem: „Ceterum censeo" w ustępach od słów „objednannja wsich naszych syl do końca artykułu, 2) w rubryce „Nowynky" z nocie taiki trzeciej z rzędu ustęp od słów: Cila nech... do końca zawiera zamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej, uznał dokonaną w dniu 8. września 1926 roku konfiskatę za uzasadnioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 494 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 9. września 1926. r. Hawel.

Сонце і хмари.

Львів, 13. вересня 1926.

На женевському небі світить ясне сонце. Як перед дванацяти літами золота, сонячна осінь затремтіла від перших вистрілів, що звіщали світові гігантський бій, bellum omnium contra omnes, так сьогодня осіннє сонце золотить надії на мир, на спокійну працю, на розвиток — західних народів.

Одноголосне приняття Німеччини до Ліги Націй і жертвування їй постійного місця в Раді, зрівнання її в правах і навіть привілеях з чотирма иншими світовими могутностями (Вел. Британією, Францією Італією й Японією) — закінчує велику історичну добу війни і боротьби у всіх її видах, одначе покищо тільки в західній і осередній Европі. Справді, день 8. вересня 1926 є історичним днем так, як був ним день виповідження війни в р. 1914. Аж тепер акт голосування пів сотні держав, представлених своїми відпоручниками на Заг. Зібранні Ліги Націй, закінчив добу війни і боротьби, а розпочав нову добу, добу мирної ривалізації.

Побідники і їх прибічники звичайно привикли вважати версайський трактат кінцевим актом війни. Та це був тільки акт паперовий, акт насилля, який не міг мати і фактично не мав реального приноровлення. Граничні лінії, означені версайським трактатом і його численними відгалуженнями, збереглися під охороною гармат і багнетів, але те, що є ядром співпраці і співділання народів, розлетілося, розприслося як миляна банька. Треба було довгих літ, треба було поступатися тут і там, треба було складати до архіву версайський трактат, коли хотілося відбудовувати европейську суспільність. Правда, ще деколи в останніх літах видвигано версайський трактат, але вже тільки як страшак, як символ сили і побіди, в суті річи ілюзійної. Коли хотілося говорити про наладнання відносин з „побідженими", то треба було цей акт насильства поквапно ховати до французького тресору.

І тому то в пятницю дня 10. ц. м., в дні привітання німецької делегації, її провідник д-р Штреземан ані одним словом не згадав про версайський трактат, для якого береження нібито є покликана Ліга Націй. Ще більше подиву гідним є факт, що на нього навіть не натякнув Бріян, хоч це була „правна" гарантія французької безпеки і документ її сили. Щож? Tempora mutantur, і краще та доцільніше було в такій врочистій хвилі промовчати те, що фактично є вже тільки неприємним історичним споминам. Історичність хвилі якраз міщується в тому, що кинуто в пропасть забуття такий „історичний документ", як версайський трактат.

Повитаний рясними оплесками, провідник німецької делегації мін. Штреземан вказав перш усього на еволюцію, яка довершилася в світі, в умах і серцях народів, на еволюцію, що дала змогу Німеччині засісти на найвищих ступнях Ліги Націй. Безпека культури людськости буде тільки тоді певна, коли народам будуть забезпечені умови мирного співжиття і вза-

„m gn-y chari y libertatum". Не сподіючись скорої відповіди п. міністра, нотуємо цей факт, як прояв сили „санаційної" руки.

Памятаймо! Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

НОВИНКИ.

— Ювилей акад. М. Грушевського. На днях засновано в Київі ювилейний комітет для організації урочистого святкування ювилею 60-літнього дня уродження й 40-літнього літературно-наукової та громадської діяльности академіка Михайла Сергієвича Грушевського. Святкування має відбутися в неділю 3. жовтня 1926 року в Київі. Комітет прохає всі установи й окремих осіб, що бажали би взяти участь у цьому Святі Української Культури й Науки, сповіщати про це, а також про можливі делєгації, надсилати привітання й телеграми до 25. вересня ц. р. на адресу комітету — Київ, Редакція „Україна", вулиця Короленка 37. Телеграфна адреса: Комюв, Київ. Святкування має відбутися в широкій, громадській формі. На чолі організаційного комітету стоїть акад. П. Тутковський, секретарем комітету є Ф. Савченко.

— Вечір оперових арій. Оперові артисти Клим Чічка (Квятковський) і М. Маслюк-Мартіні перед своїм виїздом за границю уладжують в неділю, дня 19. вересня ц. р. у великій салі Музичного Товариства ім. М. Лисенка великий вечір пісень і оперових арій. В програму входять твори С. Людкевича, Д. Січинського, Заремби, Вердіого, Пучінія, Фльотова, Галевія.

— Нова поема В. Бобинського. Довідуємося, що поет В. Бобинський, дожидаючи у вязниці львівського окружного суду своєї розправи, використовує своє примусове дозвілля для літературної праці. Недавно закінчив він більшу поему п. н. „Смерть Франка". Сюжет поеми — життя Франка, представлене в кількох образах, взятих з біографії та самої Франкової творчости і повязаних чіткою тієї ідеї, яка в житті і творчости Франка була домінуючою. Поема має кругло 3.600 слів і складається з сімох картин, з яких перші 6 написані стансами, а остання терцінами. Останні строфи поеми писав Бобинський в горячці, почасти лежачи в ліжку, хворий наслідком гострої простуди.

— Нові „косцюлки". Ростуть на нашій землі польські „косцюлки", як гриби по дощі. Нема тижня, щоб не відбулося посвячення якогось нового костела в Галичині або на Волині чи Полісі. Ось мин. неділі було таке посвячення фундаментів костела в Кремидові (пов. Станиславів), на якому явився сам станиславівський воєвода. А треба знати, що в тому Кремидові є ледви кілька родин латинників!

— Епідемія красухи й инших недуг у Польщі не вигасає. В минулому тижні було в одному тільки львівському воєвідстві 72 свіжих занедужань на красуху (нотованих!). Ці недуги говорять краще всього про невиносимі санітарні відносини в Польщі.

— Молоденька вбийниця дитини. Є нею 16-літня Марія Мацьків з Давидова к. Львова. На днях вона вродила дитину, яку вкинула живцем у гноївку. Молоду вбийницю арештовано і вона тепер з плачем признається до злочину.

— Драма на Марійській площі. Постерунковий з VI. комісаріяту поліції у Львові Микола Коляса злюбився з якоюсь А. Врублевською, з якою мав женитися. Одначе Врублевська стала його зраджувати з Владиславом Геньковським, тапіцером з Вірменської вулиці. Позавчора Врублевська виходила з ресторану на розі Ринку і пл. св. Духа в товаристві Геньковського. Обоє мали всісти до авта, яке на них чекало, але в тій самій хвилині зявився Коляса і вистрілив до своєї невірної любки тричі. На щастя, Врублевська встигла втікти, зате Геньковський ранений в голову і в праву лопатку. Пост. Колясу арештовано, а Геньковського відставлено до шпиталю.

— Дім В. Короленка. В селі Хатки на Полтавщині відновлюють дім, в якому жив Володимир Короленко. В тому домі буде уладжений сільський культурний куток і хата-читальня ім. письменника.

— Справлення похибки. У вчорашньому числі „Діла" в новинці про заручини гр. Скшинського з дочкою Форда пропущено суму приданого нареченої, яке виносить покищо 300 мілїонів дол.

СПОРТОВЕ ТОВАРИСТВО

„УКРАЇНА"

подає до загального відома, що реченець святкування 15-літних роковин Тов-а з причин від Тов-а незалежних пересунений на 18. і 19. вересня ц. р.

Степан Слезак, голова. 491 **Іван Панчак,** секретар.

Знову „цуд".

Характеристична подяка „милосерних" сестер за „цудовне" загарбання української церкви.

Може ніщо так рясно не спадає на „вибраний" нарід, як найріжнородніші „цуда". Де не станеш, де не повернись, — всюди „цуд". Після всяких менших і більших „цудів", після „цудовно-ого" зникання грошей з державних і недержавних установ, після недавного замотеличення львівських Поляків „цудом" полинялим лубочним образом у якоїсь сторожихи, маємо знову „цуд", тим разом може найкращий зразок „цуду".

На сторінках нашого органу недавно згадувалося про насильне загарбання української церкви в Маріямполі біля Галича польськими монахинами, тзв. сестрами „miłosierdzia", яких широсердечні Українці в своїй наївній вірі допустили були до користування церквою. Загарбання католицької церкви відбулося шляхом „заязду" при допомозі польських адміністраційних чинників. З того приводу в „місячнику" „Posłaniec św. Antoniego z Padwy", що є органом „ochronnego stowarzyszenia św. Antoniego z Padwy", стрічаємо таке „podziękowanie", „милосерних" польських монахинь.

Zgromadzenie nasze czuje się w obowiązku złożyć publiczne podziękowanie św. Antoniemu Pad. za cudowną wprost pomoc w załatwieniu od przeszło stu lat trwającego zatargu między Zgromadzeniem a tamtejszą gr.-kat. parafją o wspólne używanie świątyni św. Antoniego, stanowiącej część integralną należącego do Sióstr Miłosierdzia klasztoru pokapucyńskiego w Marjampolu.

O rozwiązanie tej w połowy w używaniu kościoła, która coraz więcej dawała się nam we znaki, ciągle kołatałyśmy do różnych władz, lecz starania nasze prawie żadnego nie odniosły skutku, a nawet gdyśmy przychylną osiągnęły decyzję, to z powodu rekursów lub innych powodów nigdy nie weszła w wykonanie. Nie spodziewając się zatem więcej pomocy ze strony ludzkiej, nie straciłyśmy ufności w pomoc Bożą. Oddałyśmy całą sprawę św. Antoniemu, Patronowi kościoła. Aby sobie jego pomoc zapewnić, postarałyśmy się najpierw o wznowienie odpustu w uroczystość św. Antoniego. Uroczystość tę poprzedziła dziesięciodniowa nowenna mszalna; po uroczystości natomiast rozpoczęłyśmy nowennę do M. B. Nieust. Pomocy. Na tę intencję modliły się również i okoliczne domy.

Taki gwałtowny, a z silną wiarą połączony, szturm ku niebu nie mógł zostać bez wysłuchania. Po sześciu miesiącach sprawa kościoła została jak najpomyślniej załatwiona, a co najważniejsze, załatwiono ją w wielkim spokoju, co każdy nieuprzedzony musi mimowoli przyznać, że tu działała niewidzialna ręka, która od początku do końca całą sprawą kierowała i upaść jej nie pozwoliła. Tak więc po stu latach przykrej wspólnoty, za przyczyną św. Antoniego, będziemy w końcu miały kościół do własnego wyłącznie użytku, a parafja ruska uzyska swoją własną cerkiew, gdzie niczem nieskrępowana urządzi się według własnej woli.

Cześć Ci więc i publiczne dzięki wielki Cudotwórco Padewski! Dokonałeś tyle, wierzymy niezłomnie, że dokonasz i reszty, by Tryumf Twój i chwała była całkowitą.

Zgromadzenie SS. Miłosierdzia.

Справді, як би не „ґвалтовний штурм" до неба і не асистенція поліції з наїженими багнетами, яка заступала „невидимую ренку", то з „цуду" нічого було би не вийшло, бо українська громада не булаб дозволила насильно загарбати своєї церкви. А так при допомозі сконсиґнованої поліції стався „цуд" на хвалу св. Антонія. Нема то, як „вибрані" сестри „милосердя", що мають такі широкі плечі у святців, навіть тоді, як вибіраються на ...грабіж.

✝ Посмертна згадка.

Валерія з Перфецьких Малиновська, жінка пароха в Жукові декан. золочівського померла дня 3. вересня в 66-ім році життя. З Покійною зійшла в могилу людина як найгарнішого характеру, яка своєю побожністю, вчинністю та жертволюбивістю зуміла зєднати собі любов не лише у своїх співгромадян, але і у доокружних людей.

Покійна була взором жінки священика, матери дітям, громадянки та примірної ґаздині. Полишила по собі глибокий жаль не лише у рідні, але і у других. В. і П.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 3? осіб виступає:
Вівторок 14.IX. Перемишляни.
Середа 15.IX. Поморяни.
Четвер 16.IX. Поморяни.
Пятниця 17.IX. Бережани.
Субота 18.IX. Підгайці.
Неділя 19.IX. Підгайці.
Понеділок 20.IX. Бережани. 193 29-?

На Рідну Школу зложив Всч. о. Годовський Василь з Підгаєць 16'50 зол., як збірку на весіллю Вп. Гуглевича Михайла — управителя школи з ВП. Клявдією Садовською. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа „Рідної Школи". 489 1—1

Вписи на краківському Ягайлонському університеті зачинаються дня 15. вересня, а тревають до 30. цего самого місяця. Прохання о приняття на медичний і аґрономічний виділ належить складати у відносних деканатах найдальше до дня 15. вересня. Приняття на Гірничій Академії обмежені; записуватись можна від 20—23 вересня. — Близших інформацій відносно вписів уділятиме Виділ Т-ва кождого дня в салі дижурів Coll. Nov. Яг. Університет. 1—1

Загальні Збори Кружка У. П. Т-ва в Долині відбудуться в неділю дня 19. вересня 1926 р. о годині 3. пополудні в салі Брацької Хати в Долині. — Старшина Кружка У. П. Т-ва в Долині. 488 1—1

Подяка. Почуваюся до обовязку по виході з півтретярічної тюрми, зложити мою горячу прилюдну подяку Вп. Рад. Альой. Добрянському за правне заступництво й оборону; Вп. дир. Ст. Федакові за батьківську опіку і піддержку; Вп. д-р Льву Ганкевичові за правну оборону у Найвисшім Суді в Варшаві та Комітетові допомоги політ. вязнів за опіку в часі мойого побуту в тюрмі. **Микола Білецький,** політ. вязень з групи „Бассарабівців".

Торговельна Школа „Просвіта" у Львові приймає вписи щоденно 10—12, Богослуження 15. вересня 8. рано, наука в школі 16. вересня, на курсі торговельно-кооперативнім 4. жовтня 4. попол. — **Управа.** 1—2

Вписи до дівочої школи вправ при III. Держ. Сем. уч. відбудуться в днях 13. і 14. вересня 1926 від 10—12 і 4—5 в льокалю школи при вул. Сикстуській 39 а (Духов. Сем.). 1—1

Радянська Україна.

„Яко велике нам буде".

„Коли протягом найближчих пяти років ми, за допомогою електрики, не зробимо в себе промислової революції, що далаб досить заліза й машин для нашого селянства, — якo велике нам буде!" — Так написав голова української радянської держави Г. Петровський у двох харківських офіціозах одночасно. Харківські „Вісти", орган Всеукраїнського Центр. Комітету Рад і „Комуніст", орган Центр. Комітету КП б)У принесли дня 2. вересня рівночасно статтю Г. Петровського п. н. „Треба закладати „Дніпрельстан". „Дніпрельстан" тобто величанська гідроелектрівня у центрі України над Дніпровими порогами має принести Україні відродження промислу, має її упромисловити і тим самим поставити сильно на ноги економічну самостійність — думаєте певно України, отже ні, бо Петровський має на думці цілий Радянський Союз.

„Свого часу — каже Петровський — вже писалося, яке велике зрушення в промислі СРСР. зробив би Дніпрельстан, не менше ніж ніягарська гідростація в Америці. Бож Дніпрельстан, рахуючи приблизно, дасть 650 тисяч кінських сил і тільки на 300 тисяч менший від ніягарського водопаду".

Пишучи про цю безперечно незвичайно важну справу, голова радянської України покористувався навіть засобами специфічної більшовицької романтики.

„Наближається — каже він — десятиліття жовтневої революції, народам Союзу СРСР буде гідно увінчати визволення від капіталізму й монархізму закладинами великого Дніпрельстану".

Що будова великої гідроелектрівні на Дніпрових порогах може мати величанське значіння для України, це кожному ясно. Зрозуміле для кожного й те, що вона принеслаб нашій країні необчислений нині, а для нашого збідованого населення просто неймовірний добробут і богацтво, що вона обгрунтувалаб цілковито на довгі віки економічну незалежність і самовистачальність української нації. Та одночасно не секрет це ні для більшовиків ні для нас, що Дніпрельстан при нинішних господарських відносинах на Україні є тільки ярією, є лише миляною банькою, є одним і з тих засобів пропаганди за будучим фантастичним комуністичним раєм, до якого більшовики ніколи не дійдуть. Будова Дніпрельстану вимагає величанських коштів, словом такого великого капіталу, що далеко перевищає вартість всеї нинішньої промисловости України (але не українських підземних богацтв), а вона, ця промисловість представляється на жаль сумно, вона конає. Намагаються її спасати при допомозі концесій для чужинецького капіталу, переважно німецького. І це робить та влада, що на всіх скрутах світових шляхів кричить про боротьбу з визиском і розбишацтвом світового капіталізму. Вона сама спричинює економічне поневолення України піддаючись тому капіталові. Отже, коли теперішня влада не може власними силами спасати промислу в мініатурних нині розмірах далеко менших як перед війною, то як вона може збудувати Дніпрельстан?

Петровський представляє собі справу дуже просто, чисто „по хахлацьки". Вже два роки, мовляв, дописав на Україні врожай, є надія, що допише і на слідуючий рік, а тому в звязку з ним слід рушити з місця справу будови „Дніпрельстану" і дня 7. листопада 1927 р. почати його будову, очевидно, при допомозі власних засобів. А деж вони? Їх нема! Про те чули ми від Чубаря в Москві, про те чули ми від усяких впливових на Україні комдієчів і про те незбито свідчить проклямований віддавна на словах і майже не проводжений в практиці режим економії.

Справа Дніпрельстану на Україні актуальна не віднині. Вже робилися й заходи для притягнення до будови чужого капіталу, та вони були безуспішні. І взагалі вся дотеперішня праця біля Дніпрельстану була якоюсь халатною, доривочною і несистематичною.

„Треба признатися — каже Петровський — що всі попередні спроби в цій справі, через слабість інжинірно-технічних сил, не дали належних наслідків".

Це твердження Петровського дивоглядне і на нічім не обосноване, бо не інжинірно-технічні сили були причиною занедбання справи, а що инше, про що говорить він сам, підкреслюючи саме тепер відповідний момент для будови з огляду на урожайні літа. Отже недостача капіталу не могла не спричинити невдачі.

Рахуючи нині виключно на врожайні роки, тобто на власні сили країни, Петровський свідомо зводить справу на бездоріжжа. Бо навіть як би в 1927 р. будову почато, то її власними засобами все одно не доведеноб до кінця. Та дарма, сучасне положення промислу наказує ширити нову ілюзоричну надію на скоре спасення положення при допомозі „Дніпрельстану". „Якo велике нам буде, коли цього не зробимо" — кличе Петровський. Той оклик це найкращий показчик того нервового напруження, в якому взагалі проходить тепер господарська політика на Україні.

Яким великим засобом пропаганди на Україні став тепер „Дніпрельстан" видно зі статті С. Пилипенка, поміщеної в тихже „Вістях". Очевидно, що Дніпрельстан" не є середником пропаганди для оборони чи ідеалізації теперішних важких відносин на Україні, а засобом пропаганди на будуче, яке малюють тамошнім масам романтично, величаво та цілком нереально. Ось зразок:

„Його ще нема — пише Пилипенко — а про нього видані вже грубезні монографії й тоненькі агітаційні брошури. — Його ще не бачили, а немає журналу на Вкраїні, де не містилисяб з нього ілюстрації, малюнки, красвиди. — Доповідачі на радянських і партійних зіздах, сільробітник на зборах комнезаму, профробітник на пролетарському мітингу, палкий комсомольський промовець у сельбуді й робклубі, червоноармієць, пишучи додому листа, юний піонір у шкільному колективі, — усі, усі, говорячи про відродження нашої країни не можуть оминути його імени. Пролетарські й революційно-селянські письменники присвячують йому цілі поеми, його омріяного цілою Україною оспівують, ще не бачивши, у своїх творах. — Киянин і Харківець, зійшовщись у давній суперечці — де бути столиці українській, соромливо припиняють гострі дебати, згадавши про нього, бо деж бути майбутній столиці індустріялізованої батьківщини нашої, як не там, коло зломлених волею пролетарською Дніпрових порогів, коло центру могутньої енергії, коло справжнього серця Радянської України, коло Дніпрельстану".

Чи не „гумбуг"? І це тим більше на нього похоже, коли згадати на історію будови „Волхвострою" у РСФРР, що виявив ганебні вчинки та ганебне трактування цілої справи.

По широкому світі

Між Кльофачем і Стшібрним, чоловими провідниками національних соціялістів Чехословаччини, прийшло до явного конфлікту.

Італінізація німецьких і словінських шкіл в Італії ведеться дальше. Від 1. жовтня ц. р. всі нижчі кляси середніх шкіл у Боцені, Удіне і Тольмайні переходять на італійську мову. Учителів тих шкіл (Німців і Словінців), що не мають іспиту з італійської мови, ліквідують.

Сила „санаційної" руки.

Що діється з розпорядком про призернення науки історії й географії в рідній мові!

Міністр освіти розщедрився, бо зніс безправний розпорядок Ст. Грабського про науку загальної історії й географії в польській мові по непольських школах. Своїм вчинком він хвалився перед українськими послами, удаючи, що це — мовляв — тільки вступ до „реформ" і призернення українського шкільництва. Біля цього розпорядку вже накопичилася ціла публіцистична література. Навіть відомий украйножер Прушинський кількакратно забирав голос, атакуючи мін. Суйковського не лише в пресі, але й окремою інтерпеляцією. Неодин скромний і „леґальний" український громадянин дозволяв собі зітхнути з полекшею. Щож? Добре хоч те „на початок". Може опісля „санаційні" міністри наберуть більшого розгону. Тимчасом минають місяці, рік шкільний, що мав розпочатися 1. вересня, відсунено до 15. ц. м., а розпорядок мін. Суйковського десь за семи горами і семи ріками. Ми звернулися до дирекцій двох українських гімназій зі запитом, чи прийшов уже розпорядок у справі науки історії й географії в українській мові й одержали відповідь, що про нього ні слиху, ні диху, а тому „правно" покищо все лишається по старому. Деже це забарився міністерський розпорядок? Чи застряг в бюрку міністерського референта, чи може журиться ним „малопольська" кураторія, чи візитатор тримає його в своїй кишені, щоби при найближчій нагоді віддати до „Ossolineum" на склад, як доказ для грядучих поколінь великих вольностей українського народу під Польщею, як своєрідну

ла з Андрієм на Україну, звідки привезла цілий альбом рисунків, що є донині в посіданні родини Розумовських. Там є м. ин. рисунок деревляного дому гетьмана з Батурині, якого вже давно нема, і шкіци з подорожі. В родині переховуються ще й инші памятки, прим. золотий перстень і жмуток волосся цis. Єлисавети.

Згадаю ще, що в 1817 р. Андрій Розумовський дістав 450.000 карб. від царя на викінчення палати *). В 1828 р. приняв Розумовський католицизм.

Помер Андрій Розумовський дня 25. IX. 1836 р. Поховано його в склепі при каплиці у Швертбергу під Віднем, що находиться на цвинтарі місцевої церкви. Його жінка померла аж дня 7. X. 1867 р. і похована в склепі коло нього. Там-же похована й Люлю († 1864).

Отсе найважніші дати з життя й карієри Андрія Розумовського.

Особисто був він вельми культурною і музикальною людиною та справжнім меценатом штуки. В своїй палаті заложив величезну бібліотеку й галерію образів. Приятелював з Бетовеном, Моцартом, Гайдном, що виступали зі своїми творами в його гостинним домі, в окремій музичній салі. Бетовена удержував своїм коштом і Розумовському має Відень завдячувати, що Бетовен міг жити і творити в його мурах. Із вдячности присвятив Бетовен Розумовському в січні 1809 р. Opus 59. (квартет Rasumovsky) і спільно з князем Льобковіцом 5. і 6.—7. симфонії. Головний мотив цього квартету взятий з українських народніх пісень. Сам Андрій Розумовський грав добре на скрипці й компонував ріжні річи. Для розпорядимости Бетовена удержував він власний квартет, що був тоді гордістю Відня. У тому квартеті були: славний Жупанчич (Schuppanzighs), Иоган Сіна, Франц Вайс і Иоган Лінна. Квартет виступав також у Бадені під Віднем. Крім того мав він при амбасаді свій власний хор, який виступав м. ин. принагідно в церкві св. Варвари в часі віденського конгресу, познакомлюючи його учасників з композиціями нашого Бортнянського.

Говорити про українську національну свідомість Андрія Розумовського в нинішньому розумінні важко. Всеж таки була в нього стихійна українська свідомість, доказом чого його любов до української пісні і плекання її, доказом і його окруження. Так в часі його амбасадорства стояв перед палатою на стійці один Москвин і один козак, очевидно Запорожець. Козаки робили також службу при нагоді ріжних принять і парад в його палаті.

Можливо, що в родині Розумовських, яка живе тепер головним робом у чехослов. республиці, найшлисяб які цінні матеріяли й до діяльности инших нащадків Розумовських, що зберегли до сьогодня, як це знаємо з ріжних фактів, українську національну свідомість і живий інтерес для української справи. Так один з Розумовських витав у 1914 р. оснування „Союза визволення України" й появу його німецького органу „Ukrainische Nachrichten" окремим листом і грошевою жертвою. *) А Петро Розумовський вислав з Ню-Иорку дня 5. травня 1915 р. до Крамаржа, що сидів у тюрмі під замітом державної зради, привіт за те, що він пішов за Масариком, значить — звернувся проти Росії. Петро Р. хвалить у тому листі Масарика за його прихильне становище до України в книжці „Zur russischen Geschichts- und Religionsphilosophie", він одобрює політику Масарика, головнож його союз із соціялістами. Сам Петро Р. є за перемогою у війні Заходу, але проти варварського Сходу, бо боїться Москалів. Через свою любов до України, як пише Петро Р., попав Масарик у неласку багатьох Москалів, але це тим краще, бо чеський нарід визволиться тільки при помочі демократії Заходу. *) З приводу отсього листу, що був відчитаний на розправі Крамаржа як доказ його противавстрійської орієнтації, сказав оборонець Крамаржа д-р Едвард Кернер: „Петро Розумовський, як це видно з його листу, є ворогом русофільської агітації і є правдоподібно Українцем". Доказом живучости української державної традиції в родині Розумовських є й ті родинні публікації про значніших предків, що повиходили в німецькій мові.

На закінчення треба ще сказати, що Розумовські, які жили в б. австрійській монархії, походили від десятої дитини гетьмана, його сина Григорія, що перенісся пізніше до Австрії. Инші лінії Розумовських вже повимирали. Один з нащадків Розумовських, граф Лев, згинув 26. березня 1915 р. в Карпатах як резервовий поручник 8. (переважно українського) полку драгонів, у цивільному стані концепіст намісництва в Моравії. Погибший був сином графа Каміля Розумовського, власника Батурина.*)

*) Палата мала колись один поверх більше, після знищення огнем відбудовано її в нинішньому виді. Вона разом з бічними забудованнями лежить при ул. Розумовських ч. 23, 25. і 27. По смерти Андрія палату купили 1837 р. кн. Ліхтенштайни, а 1848 р. перейшла вона на власність держави. У будинку приміщений тепер геольогічний музей у 20-ьох великих салях; з них одна велика саля має експонати виключно з Галичини; позатим є ще й бічні робітні для професорів. Уладження палати було колись чудове, там була саля прийомна ([illegible]), де робили параду козаки, з неї входилося до салі парад ([illegible]), якої не постидавсяб і палаціовий. Крім того була ще окрема саля музична й окрема домашня церква. Всі ті салі, не виключаючи церкви, заповнені сьогодня геольогічними експонатами. Непотрібно додавати, що всі салі були дуже гарно прикрашені, а ще й нині видно там дорогоцінну доліваку, ріжні мармори і т. д.

*) Лист тепер в архиві „Союза визволення України" (у п. А. Жука у Відні)

*) Протокол з розправи проти Крамаржа й тов., стор. 449.

*) „Діло", ч. 224 (16) з 1915 р.

дань, призначених їм долею. І Бріян, представник народу, ще недавно найбільш ворожого до Німеччини, зустрів заяву Штреземана словами, сповненими ентузіязму, в супроводі невмовкаючих оплесків усіх представників держав. До нинішнього дня, дня появи німецької делеґації в Женеві, він привязує великі надії. Оплески, що супровожають вхід Німеччини до концерну держав, обєднаних в Союзі Народів, є маніфестацією на користь світового мира, є вірою в кращу будуччину. В хвилі, коли ще поля битв майже вогкі від крови, народи, що ще недавно різали себе і вбивали, в особах своїх представників збіраються, щоби працювати під прапором мира. Франція бажає льояльно і мирно співпрацювати з Німеччиною у всіх справах, в яких досі виявлялися розходження. Не повинно більше бути воєн, а зате повинен бути безжалісно нищений нездоровий націоналізм, який нехтує инші народи і їх право до життя і розвитку. Ліга Націй зміцнюється через вхід Німеччини, а тільки сильна Ліга може принести народам мир, безпеку і добробут.

Так говорив Бріян, ані словом не згадуючи про версайський трактат, тільки навязуючи безпосередньо до останнього акту війни, до тих піль, вогких від щедро проливаної крови. Одночасно виступив він проти нездорового націоналізму, а відомо, де та недуга проявляється найсильніше і найнебезпечніше, — у французьких союзників, в Польщі і Румунії.

Свято на міжнародній, а вірніше — західно-европейській вулиці у Женеві. Сонце світить над „палатою націй“, грають радісні флейти, бренять втішно струни мира. Свято велике...

В той час, коли на женевському небі світить сонце, хмари затягаються на польському небозводі. В хвилі, коли польський делеґат до Ліги Націй, повноважний міністр Сокаль підносив руку, голосуючи за приняттям Німеччини, в Польщі не гомоніли радісні голоси. Вдумчива резиґнація, напружена застанова, яка викликує зморщки на чолах, переляк перед мирною розвязкою нерозвязаних питань, — ось що в Польщі супровожало історичний день у Женеві.

„Якаж зміна в поглядах — вибухає краківський „Час“ з того приводу — яка ріжниця зайшла в трактуванні Німеччини, на протязі останніх семи літ! Було би помилкою з нашого боку, колиб ми тієї зміни не признали і з нею не рахувалися, спираючись у нашій політиці на пересвідченні, що ми належимо до групи побідних держав, а Німеччина побіджених та що можемо в спорі з ними рахувати на якінебудь значніші симпатії чи поміч тієї пів сотні европейських і позаевропейських держав, які є звязані Лігою Націй“.

Навпаки, нині Ліга поділена на бльоки: католицький і протестантський, латино-славянський і германський, і цей останній є сильніший, тим більше, що за ним стоять Злучені Держави, хоч і не належать до Ліги. Положення Франції і Польщі погіршилося. Бо в Союзі Народів наступило значне пересунення сил у той бік, де займає почесне місце Німеччина.

З моментом приняття Німеччини до Ліги Націй і відсвяткування цеї історичної хвилі, формально і фактично Ліга здобуває всі признаки універсальности, стає рішаючим чинником в наладжуванні життя головно Европи, у розвязці всіх конфліктів. З цим моментом запановує в Зах. Европі мирна орієнтація і стабілізація відносин; з цим моментом входять у життя льокарненські пакти.

Колиж так діється на Заході, то це вказує, що на Сході так не є, що тут, якщо має запанувати та сама орієнтація на мирну працю, треба дещо поправити. До тих поправок належить між иншим справа Данціґу й коридору та справа Шлеська. Очевидно, у відповідному черґуванні і часі Німеччина видвигне ще й справу опорожнення Надренії, справу прилучення Австрії, кольоніяльні мандати і т. и. А у всіх тих справах матиме вона допомогу германського бльоку Ліги Націй, тим більше, що Німеччина є дуже цінним набутком з огляду на европейський Схід.

І тому то в хвилі, коли в Женеві світить ясне сонце, позолочуючи своїм промінням надії західно европейських держав, — в Польщі збіраються сумні хмари резиґнаційних думок і побоювань за недалеку будуччину.

Ф. ф.

В гостях.

Представники чужинної молоді гістьми українського студентства.

Подєбради у вересні 1926.

Подєбрадське студенство й подєбрадська українська громада пережили 29. серпня гарний, памятний день. Перший раз в історії молоді представники тринацяти народів з трьох частин світа були нашими гістьми, на жаль, не на рідній, а на чужій землі.

Користуючись обставиною, що на міжнародній студентській конференції в Празі брали участь представники ріжних народів, українська делеґація, ЦЕСУС і Громада Студентів Академії в Подєбрадах, запросили виконавчий комітет С. І. Е. та голови всіх делеґацій (за виїмком делеґацій сусідніх з Україною народів) провести один день в Подєбрадах. Цим способом українське студенство бажало ближче познайомити чужинних товаришів з життям-буттям українського студента, себ-то зробити те, що ізза перешкод з боку польської поліції не вдалося зробити в р. 1924 у Львові, коли то відбувався конґрес С. І. Е. у Варшаві.

З празького двірця Денисово вирушили в супроводі українських студентів: голова С. І. Е. Англієць Макадам (що вже в 1924 р. виявив своє прихильне відношення до українського студентства, коли то його заходами англійська делеґація перебрала була на себе заступство України), віцепрезиденти: Данець Ґреслер (заст. данського студентства) і Чех інж. Палечек; далі Шкот Мак Дональд (заст. шкотського студентства), інж. Вісвер, проф. Турчин, Валента та дві представниці чесько-словацького студентства; далі Дейльримоль з ще одним студентом і 2-ма студентками — заступники англ. студентства; Арґентинець Джівандант, заступник „Союзу Студентів Латинської Америки (26 ріжних держав); Бур Марквардт, заступник студентства Південної Африки; Матцкер, заступник німецьких студентів у Празі; Форест, Ернст і Горнец, заступники французького студентства; Еґґер, президент „Центр. Союзу швайцарського студентства“; Бельфвенстам, заступник шведського студентства; д-р Кер, заступниця естонського студентства; Діяс Корейл, заступник португальського студентства; Ермаченко з дружиною та ще одним студентом в імени білоруського студентства і два представники преси (англійської і німецької).

На двірці в Подєбрадах зустріли гостей більш 200 наших студентів і студенток. Голова Акад. Громади Радзієвський привітав прибувших і підніс цвіти Макадамові. Після промови представника чехо-слов. студентів у Подєбрадах гості й господарі подалися до „Ґранд Готелю“, а звідсіль через парк до замку, де міститься Академія. Здовж дороги зустрічали гостей групи Українців. На замковому подвірю: професори, доценти та асистенти.

Зеленю й національним прапором декоровано вхід до харчівні „Україна“. Салю прикрашено портретами національних діячів і сподвижників.

Небавом зявляється п. ректор проф. інж. Шовгенів. В супроводі секретарів підходить він до членів Викон. Ком. Міжнар. Студ. Конфедерації Макадама, Палечека, Мак Дональда, Ґреслера. За столами заняли місця 62 особи.

Коло кожного чужинця засів сусід Українець чи Українка, знаючи відповідну мову.

Привітальну промову виголосив по українськи п. ректор, закінчуючи її словами: „Я твердо вірю, що спільними зусилями молоді всіх народів дасться побороти ту несправедливість, яка панує над землею“.

Доц. Коваленко переклав промову п. ректора на англійську мову, а В. Орелецький на французьку.

Один за другим відносились промовці: управитель „Лазні Подєбради“ (купелевого заведення) — Новачек (мовою чеською), голова ЦЕСУС-а В. Орелецький (англ. та франц.), Макадам (англ.), д-р Нижанківський (англ.), інж. Палечек (англ.), Радзієвський (українською), Бать (франц.), Ермаченко (білорусьою), Бельфвенстам (шведською), Кожевників (франц. та данською), Форест (франц.), Ґреслер (данською та англ.), представник м. Подєбради Кратохвіль (чеською), Мак Дональд (англ.). Кожну промову перекладено на українську.

Кожен з чужих промовців знайшов відповідні форми для вислову своїх симпатій для праці й боротьби української молоді і Української Нації. Найбільш маркантна промова Шведа, який зазначив, що його нарід свідомий історичної спільности Шведції та України з часів Карла XII. — Мазепи, що найбільша святиня зазує Шведів з Україною, — національні жовто-блакитні кольори та що Шведи вірять у велике майбутнє України.

Після обіду оглянено Академію. Добре впорядковані кабінети, збірки та бібліотека зробили велике враження на чужинців. Тут кожен пізнав, за що подєбрадська Академія одержує нагороди на кожній виставці.

Після спільної знимки на замковому подвірю — оглянено „лазні“.

Вечером всі гості прийшли до найбільшої, прегарно декорованої салі в Подєбрадах („Заложна“) переповненої святочною публикою.

Під проводом п-ні проф. Щуровської виконав хор студентів „Почаївську“ і „Щедрика“. Гості були захоплені.

Опісля співав тенор Левицький, грав бандурист Теліга... Частина гостей, примушена до відїзду до Праги, неохоче залишає салю; решта зі захопленням слухає другий відділ концерту: хор („Верховино“), сольові співи й приглядається національним танцям.

Між тим Макадам та з ним ще кільки осіб у супроводі українських студентів відправилися на двірець. Щиро-сердечно розпрощалися гості з господарями. В далекі краї понеслися вістки про Українців.

За вечерею продовжувалося повне ентузіязму братання чужої молоді з нашою. Мак Дональд, Форест, Марквардт, Джівандант (еспанською мовою), Вісвер (чеською мовою), Еґґер (німецькою мовою) запевняли Українців у тому, що вони переживають незабутні хвилі, бо перший раз бачуть і чують молодь України. Гарна хвиля наступила в моменті, коли Форест пришпилив французький триколір Орелецькому, а цей обмінюючись нац. відзнаками підніс герб України Форестові та Мак Дональдові. Друга частина відїхала коло 11-ої години.

Хто міг залишився далі.

Ще другого дня видано було чужинців гостей серед українського студентства.

Аж вечером 31-го скінчилися незабутні відвідини в Подєбрадах...

Найбільший песиміст мусить признати, що цей короткий побут офіційних заступників чужинецької молоді серед Українців не лишиться без наслідків у майбутньому.

п.

ІВАН НІМЧУК.

Нащадки Розумовських у Відні.*)

У Відні в III. окрузі (Landstrasse-Bezirk) є палата й улиця Розумовських (Rasumofsky-, декуди навіть Rasumoffskygasse). Це памятка по українськім гетьманичу, третім сині фельдмаршала й останнього гетьмана України Кирила Розумовського — Андрієві[1]). Тому, що особа отсього Андрія Розумовського у нас майже невідома, подам кілька дат з його життя[2]).

Андрій Розумовський, син Кирила й Катерини Іванівни Наришкіної, уродився 22. X. 1752 р. в Глухові, в одній з резиденцій гетьмана. Кумою при хрещенні була стара Розумиха з Лемешів, скромна козачка, що її потім заходами синів цариця Єлисавета утитулувала графинею. Перше виховання дістав Андрій Розумовський у пансіоні, що його завів був його батько спеціяльно для своїх синів та дітей визначних родів (Теплових, гр. Олсуфієвих, Козлових) у Петербурзі. Пансіон називали іноді „Академією на второй линіи“, бож сам гетьман був президентом Академії на першій лінії. Пансіоном завідував Авґуст Людвик Шлєцер, славний учений, якому приділено і кращих учителів. Шлєцер у своїй автобіографії зазначує вже талановитість свого вихованця Андрія Розумовського. В 1765 р. пішов Андрій Розумовський зі своїми двома братами в університет у Штрасбурзі на дальшу освіту, в 1767 р. став разом з князем Куракіним товаришем великого князя Павла. Найближчого року (1768) їздив як морський офіцер на кораблі до Англії. Дня 23. II. 1769 р. (17-літній) став мічманом (ляйтнантом) і камер-юнкром і під командою адмірала Ельфінґтона брав участь у бою під Чесмою (5. VII. 1770 р.). Дня 31. XII. 1770 р. став капітаном першої ранґи (Fregattenkapitän). В тому часі, перебуваючи все в товаристві в. кн. Павла, дістав доручення провожати три доньки графа Гессен-Дармштадського з Любеки до Петербурга, бо Катерина II. бажала одну з них вибрати на жінку Павлові. В 1774 р. став Андрій Розумовський бриґадиром фльоти, в 1775 р. приділено його до штабу Потьомкіна, де дістав чин ґенерал-майора. Колиж в. кн. Павло з листування своєї жінки до Андрія Розумовського відкрив, що між ними були дуже інтимні відносини, він попав у великий гнів. Скінчилося на тому, і то тільки завдяки заступництву впливових осіб, що Андрія Розумовського вислано спершу до Ревеля, а потім до Батурина, місця перебування його батька. При посередництві батька вдалося Андрієві дістати призначення за кордон і його іменовано російським послом до Неаполю. З того часу зачинається новий період у його житті.

Їдучи до Неаполю, спинився Андрій Розумовський у Відні, де перебував аж до 1779 р. Посольство в Неаполі переняв він 1779 р., опісля перебував якийсь час і в Римі. В 1785 р. був головою місії до Копенгаґи, в 1786 р. — до Штокгольму. Після того жив майже без перерви у Відні, де й оженився з донькою графа Франца Иосифа Тун-Гогенштайна, Єлисаветою. Вінчання відбулося дня 4. XI. 1788 р. в Ст. Міхаелеркірхе. Свідками з його боку були: князь Ґоліцин, граф Кольоврат, граф Перґен і граф Кляри. З боку Єлисавети: її батько, граф Гацфельд, граф Цінцендорф і Поттендорф. У контракті зазначено, що Андрій має на Україні шість тисяч кріпаків (дістав їх від батька 1784 р.). Після того були молоді в Петербурзі, а дальше й у Петровськім-Розумовськім, де був дім батька. Оглянувши свої посілости коло Києва, вернули обоє через Львів назад до Відня. Тут Розумовський купив небавком великий дім (Landhaus) на Ляндштрассе, де пізніше збудував свою роскішну палату, закладини якої відбулися 1793 р.

Колиж став царем Павло, то Андрія Розумовського відкликано негайно з Відня й вислано до Батурина (25. IX. 1799 р.). Дня 1. I. 1800 р. був Розумовський уже в Батурині. Дня 6. I. 1801 р. назначено його сенатором і покликано на службу до Петербурга, де він був свідком зміни престолу. Новий цар, Олександер, вислав Андрія Розумовського знова до Відня. Варто ще зазначити, що Розумовський брав після того участь у війні проти Наполеона, а в 1815—16 рр. був представником Росії на віденському конґресі.

В 1816 р., маючи 64 роки, Розумовський оженився вдруге, з графинею Константиною Тірґайм. Вінчання їх відбулося в капелі катедри св. Стефана, а після того ще й у гр.-кат. церкві св. Варвари. Сестра його жінки Люїза (Люлю), що була добою маляркою, іздиї

*) В еміґрантських калькуляціях виринуло недавно між иншим імя гр. Розумовського з Америки, як одного з кандидатів у гетьмани України. З огляду на те, що рід Розумовських репрезентував останню добу Гетьманщини, подаємо короткий нарис про гетьманських нащадків Розумовських в б. Австро-Угорщині, що є одним розділом із праці п. з. „Українські памятки і традиції у Відні“. — *І. Н.*

[1]) Брати й сестри Андрія Розумовського були такі: 1. Наталія (1747—1837), замужна за стольником Іваном Александровичем Загрязским; 2. Олекса (1748—1822), міністр освіти, жонатий із графинею Варварою Петровною Шереметевою; 3. Єлисавета (1749—1822), зам. за графом Петром Федоровичем Апраксіним; 4. Петро (1751 до 1823), обер-камерґер, жонатий із Софією Степановною Ушковою, вдовою Чарторийського; 5. Дарія (1753—1762); 6. Ганна (1754—1825), зам. за дійсним таємним радником і камерґером Василем Симоновичем Васильчиковим; 8. Парасковія (1755—1808), зам. за графом і фельдмаршалом Іваном Васильовичем Гудовичем; 8. Лев (1757 до 1818) ґенерал-майор, жонатий із княгинею Марією Григорієвною Вяземською; 9. Григорій (1759—1837), жонатий з Єлисаветою Фраїв (Freyin) Шенк фон Кастель; 10. Іван (1761—1802), ґенерал-майор і лицар ордену Ґеоргія.

[2]) На основі публікації: Fürst Andreas Kirillowitsch Rasumoffsky, Lebensskizze von C. v. K. Als Manuskript gedruckt. Halle a. S., 1912.